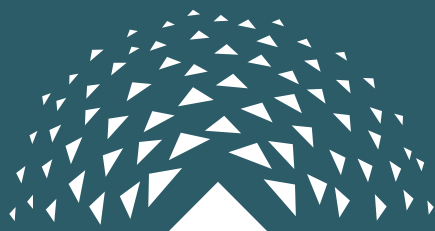

**A Türk Tanács közép-ázsiai és kaukázusi országai
a magyar külgazdaság perspektívájából**

Caucasian and Central Asian Countries of the Turkic Council
from the Perspective of Hungarian Foreign Economic Policy

VASA LÁSZLÓ

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Baranyi Tamás Péter

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Vasa László, 2021.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2021.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.E-2021.08>

Összefoglalás: Magyarország egyik fontos külgazdasági partnere a Türk Tanács, melynek tagállamai a közép-ázsiai és kaukázusi türk nyelvű országok közül kerülnek ki. A sokat kritizált és olykor turanista beidegződésekkel azonosított türk kapcsolatkeresés valójában a magyar külgazdaság „multivektorális” stratégiájának szerves része. A szóban forgó országok erőforrásokban gazdagok, infrastruktúrában viszont elmaradottak, miközben gazdaságilag egyre nyitottabbak, ami kiváló külgazdasági partnerré teszi őket Magyarország számára. Az elemzés a Törökországon kívüli Türk Tanács-tagállamok gazdasági mutatóit, lehetőségeit vizsgálja és igyekszik politikai és külgazdasági kontextusba helyezni.

Kulcsszavak: Türk Tanács, külgazdaság, multivektorális, Azerbajdzsán, Kazahsztán

Abstract: *A major foreign economic partner for Hungary is the Turkic Council whose member-states are Central Asian and Caucasian Turkic-speaking countries. The often-criticized cooperation, sometimes identified with obliterated Turanic sympathies, is in fact a most logical and organic part of the multivectoral strategy of Hungary's foreign economic policy. The countries involved are rich in resources, yet underdeveloped in infrastructure, and increasingly more open in an economic sense. All these features make the member-states of the Turkic Council excellent partners on Hungary's foreign economic agenda. This study aims to analyze the economic performance of the Turkic Council countries outside Turkey with a view to contextualize economic opportunities in a political and foreign economic policy sense.*

Keywords: *Turkic Council, foreign economic policy, multivectoral, Azerbaijan, Kazakhstan*

BEVEZETÉS

A Türk Tanács tagállamai döntően közép-ázsiai és kaukázusi türk nyelvű országok, melyek 1991 nyarán–őszén kiáltották ki függetlenségüket a Szovjetuniótól. Az év karácsonyára a Független Államok Közösségébe való belépés mellett Moszkva és a nemzetközi közösség is elismerte az új államok – Azerbajdzsán, Kazahsztán, Üzbegisztán, Kirgizisztán – függetlenségét. A szintén közép-ázsiai türk nyelvű Türkmenisztán nem tagja a szervezetnek, bár a találkozókban valójában részt vesz; és szintén nem tag Tádzsikisztán, ami viszont közelebb áll az iráni civilizációhoz és nyelvhez. A Kaukázus nem türk nyelvű országai – Örményország, Grúzia, Oroszország – értelemszerűen szintén nem csatlakoztak. Megfigyelőként vesz részt viszont a tanácsban a nem türk nyelvet beszélő, de a türk kultúrához az európai országok többségénél szorosabban kötődő Magyarország.

A szervezet legfajsúlyosabb tagja egyértelműen Törökország, melynek lakossága és nemzeti összterméke is meghaladja a többi tagországét együttvéve. Az ezredforduló utáni török külpolitika alapkonceptiója az ország „[stratégiai mélységének](#)”

növelése, vagyis külkapcsolatainak diverzifikálása volt, ahogy azt Ahmet Davutoğlu külügyminiszter, később miniszterelnök felvázolta. Törökország mint középhatalom egyértelműen azokban az országokban igyekezett gazdasági, politikai és katonai befolyást építeni, ahol a történelmi-kulturális alapok erre lehetőséget adtak: elsősorban a Balkánon, a Közel-Kelet északi részén, a Kaukázusban és Közép-Ázsiában. Ez utóbbi két esetben megkönnyítette Ankara dolgát, hogy a közép-ázsiai országok – a közös nyelv és történelem, valamint a logikus, potenciális gazdasági szinergiák ellenére – nem voltak képesek endogén integrációt kialakítani, így a külső szereplők általi integrációk kezdeményezésére nyílt meg a mozgástér. Ez a mozgástér azonban nem 1990 után közvetlenül nőtt meg, hanem inkább a 2010-es évek elejére. A továbbra is orosz közelkülföldnek tekintett Kaukázusban ugyanis a [befagyott konfliktusok és a regionális ellenségeskedés](#), Közép-Ázsiában pedig [az 1990 utáni leértékelődés és a hatalmi vákuum](#) miatt nem sikerült tartósan növekvő pályára állni. Ez annak ellenére is igaz, hogy az adott országok erőforrásai kiemelkedőek: földgáz tekintetében Kazahsztán a 15., Üzbegisztán a 20. a világranglistán; olajban Kazahsztán a 11., Azerbajdzsán a 19. Üzbegisztánban szintén húzóágazat a földgáz, emellett az ország a világ 7. legnagyobb aranykitermelője, emellett pedig a világ 6. legnagyobb gyapottermelője. Egyedül Kirgizisztán tekinthető erőforrásokban szegénynek, ugyanakkor az egész közép-ázsiai térséget kirgiz földön eredő folyók táplálják, ami vízközéphatalommá is teheti a hegyi országot. Figyelemreméltók továbbá Kazahsztán és Üzbegisztán urániumkészletei, amelyek a világ összes készletének 17%-át jelentik.

1. táblázat.

A Türk Tanács közép-ázsiai és kaukázusi országainak természeti erőforrásai

	Kazahsztán	Kirgizisztán	Üzbegisztán	Azerbajdzsán	összesen	részesedés (világ)
olaj (mrd hordó)	30	0.040	0.594	7	37,634	2,85
földgáz (MMcf)	100	0,2	65	35	200,2	3,23
szén (millió tonna)	34 502	895	3 307	0	38 704	4,16
uránium (ezer tonna)	817	0	111	0	928	17,00
vízenergia (TWh)	317	99	2	40	458	-

(Forrás: *Central Asia Atlas of Natural Resources, 2010*)

Ankara az elsők között ismerte el a posztsovjet országok szuverenitását, és továbbra is az egyik legfontosabb befektető. Ankara már 1992-től kezdve dolgozott egy hasonló szervezet megalapításán, azonban ez a szuverenitásukat féltő közép-ázsiai országok ellenállásán, és elsősorban az üzbég–török konfliktuson megbukott. Végül 2009-ben alapították meg a Türk Tanácsot, amely új szintre emelte az országok közötti kapcsolatokat. A Türk Tanács létrehozása előtt a türk nyelvű államok összesen 9 csúcstalálkozót tartottak, a Türk Kultúra Nemzetközi Szervezetét (TURKSOY) és a türk nyelvű országok parlamenti közgyűlését (TURKPA) is. E szervezeteknek köszönhetően számos projektet hajtottak végre, és dinamikusan fejlesztették a kapcsolatokat Törökország és a régió országai között. Ezenfelül létrehozták a Török Együttműködési és Koordinációs Ügynökséget (TİKA), amelyet a török külpolitikai befolyás egyik fő eszközének tartanak a régióban és azon kívül is. Így sikerült Ankarának szilárdan megalapozni jelenlétét Közép-Ázsiában a gazdasági és kulturális szférában.

1. ábra.

A Türk Tanács tagországainak földrajzi elhelyezkedése

GAZDASÁG A TÜRK TANÁCS TÖRÖKORSZÁGON KÍVÜLI ORSZÁGAIBAN

A legnagyobb gazdasági erővel és potenciállal Kazahsztán és Üzbegisztán rendelkezik, Azerbajdzsán viszont kimagasló eredményekkel bír az egy főre jutó GDP tekintetében. Mindhárom ország esetében a relatív gazdasági prosperitás az exportképes nyersanyagoknak köszönhető.

2. táblázat.
A közép-ázsiai és kaukázusi türk nyelvű országok
aggregált gazdasági mutatói, 2019

	Lakosság	Terület (km ²)	Munkaerő	GDP	GDP/fő	GDP/fő (ppp)
Azerbajdzsán	10 023 318	86 600	4 883 106	48,0 mrd	4,794	15,041
Kazahsztán	18 513 930	2 724 900	8 768 143	181,7 mrd	9,731	27,517
Kirgizisztán	6 456 900	199 900	2 430 666	8,5 mrd	1,309	7,308
Üzbegisztán	33 580 650	447 400	14 384 347	58,0 mrd	1,725	5,485
Összesen	68 574 798	3 458 800	30 466 262	296,2 mrd		
Magyarország	9 769 950	93 030	4 728 480	163,5 mrd	16,731	34,966

(Forrás: data.worldbank.org)

A közép-ázsiai és kaukázusi országokkal fenntartott gazdasági kapcsolatok esetében mindenképpen érdemes figyelembe venni a gazdasági szabadság fokát. Ebből a szempontból érdekesség, hogy Kazahsztán (71,1) és Azerbajdzsán (70,1) a gazdasági szabadság tekintetében Magyarországnál (66,4) jobb helyezést ért el, majdnem beérve Ausztriát (73,3), ez azonban messze nem igaz a demokrácia állapotára vonatkozóan. Ez utóbbiban Kirgizisztán érte el a legjobb helyezést, azonban ezt jelentősen árnyalják a 2020 októberi politikai változások.

A logisztikai teljesítményindex (LPI) alkalmas arra, hogy az adott ország világ-rangsorban elfoglalt pozícióját meghatározza logisztikai szempontok szerint. Míg Magyarország a 32. ezen a listán, addig Kazahsztán a 77., Üzbegisztán a 117., Azerbajdzsán a 123., Kirgizisztán pedig a 132. helyezett. Egyértelmű tehát, hogy a régió jelentős hátrányban van a világ többi országához képest. Nem hagyhatjuk azonban figyelmen kívül azt a tényt, hogy ezek az országok nem rendelkeznek óceáni kijáráttal, illetve a hatalmas eurázsiai kontinens közepén helyezkednek el, ami földrajzilag hatalmas kihívásokat jelent. Mindazonáltal a logisztikai szektor fejlet-

lensége hatalmas beruházási és üzleti potenciált is jelent; Magyarország részvételi lehetősége e tekintetben is kiváló. Fontos megjegyezni, hogy Kazahsztán és Azerbajdzsán komoly és ambiciózus tervekkel rendelkezik logisztikai szektorra fejlesztésére, legyen szó út- és vasúthálózat-fejlesztésről, légi közlekedési „hub” funkcióról, vagy vámmentes övezetek és ipari parkok fejlesztéséről. Az ásványkincsekben gazdag Azerbajdzsán és Kazahsztán igen nagy hangsúlyt fektet gazdasága diverzifikálására az olaj- és gáztermeléstől való függés csökkentése érdekében; ezeknek a programoknak jelentős része a logisztikai fejlesztéseket célozza.

A mezőgazdaság esetében a legfontosabb (és gyakorlatilag kizárólagos) erőforrásnak a termőföld tekinthető, amelybe beleértendő a szántóföld, a legelő és a kertészeti termelést szolgáló területek. Ezek az országok hatalmas kiterjedésű, de korlátozott termőképességű területekkel rendelkeznek, ami óriási termelési potenciált rejt magában. A térség termőföldjeinek minősége elmarad az Európában jellemzőtől, azonban a hatalmas kiterjedés miatt megfelelő agrotechnikai megoldásokkal hatalmas termelésnövekedésre van lehetőség. Kazahsztán gabonatermő területe (amely nem egyenlő az ország rendelkezésre álló mezőgazdasági területével) másfélszer nagyobb, mint Magyarország egész területe. Fontos azonban megjegyezni, hogy ezen földek minősége sokkal rosszabb hozamokat eredményez, mint a magyar átlag. Eddig kiaknázatlan természeti erőforrásnak számít a vízenergia, amelyben a vizsgált országok fontos szereplővé válhatnak. Mindazonáltal ennek jobb kiaknázásához jelentős mértékű beruházásra van szükség, illetve a elektromos hálózat határátlépő kapacitásainak fejlesztésére és az energiakereskedelmi rendszerek fejlesztésére.

Az egyes Türk Tanács-országokat sem kerülte el az új típusú koronavírus pusztítása. Miközben 2019-ben jelentős gazdasági növekedéssel számolhattak, 2020-ban hatalmas veszteségeket kellett elkönyvelniük, azonban az előrejelzések (IMF, Trading Economics) szerint 2021-ben jobbára visszaáll a mérsékelt növekedés. Az üzbég gazdaság, amely 5,8%-kal növekedett 2019-ben, az IMF szerint 2021-re visszaáll 5%-ra, majd 6%-ra. A kirgiz gazdaság 6,2%-kal növekedett a járvány előtt, a Trading Economics szerint pedig 2021-re 5,2%-ra tud visszamenni, illetve 4,5%-on fog stabilizálódni 2022-re. A fejlettebb Kazahsztán növekedése mérsékeltebb volt 2019-ben: 4,3%, ami az IMF szerint idénre 3,3%-ra kúszhat fel, 2022-re pedig 3,5%-ra. Azerbajdzsán 2,5%-ot produkált 2019-ben, és az IMF várakozásai szerint 2021-re 2,0%-os, 2022-re pedig 1,6%-os növekedéssel számolhat. Mindez azt mutatja, hogy a Türk Tanács országainak gazdaságai továbbra is volatilisak és sérülékenyek, de hatalmas növekedési potenciállal és dinamizmussal rendelkeznek.

DIPLOMÁCIA ÉS KÜLGAZDASÁG A TÜRK TANÁCS ORSZÁGAIBAN

Az erzbajdzsán, Kazahsztán, Kirgizisztán és Üzbegisztán alulfejlettsége tehát rengeteg felhasználható erőforrást, kiterjedt területet, növekvő népességet és erősödő, egyre szabadabbá váló gazdaságokat rejt, miközben az országok geopolitikailag olyan helyzetben vannak, ahol az államhatárok nem egyértelműek, a nagyhatalmak nem érdekeltek a stabilizációban, a hagyományos nyugati befektetők pedig messze vannak. Emellett a fenti országok többsége sokat dolgozik a pozitív kép megteremtésén a nemzetközi térben, de kimondottan nehéz dolguk van a [nyugati sztereotípiákkal szemben](#). Mindennek ellenére már most vonzó környezetet jelentenek, amit világosan jelez például a külgazdasági mutatók és a diplomáciai képviselő alakulása is.

Üzbegisztán legfontosabb importpartnere 2020-ban Kína volt (22%-kal és 4,44 milliárd USD-vel), amit szorosan követett Oroszország (20%, 4,08 milliárd USD), majd lemaradva Kazahsztán (10,5%, 2,1 milliárd USD) és Korea (9,7%, 1,93 milliárd USD), majd Törökország (5,4%, 1 milliárd USD), Németország (3,46%, 693 millió USD), Litvánia (2,35%, 471 millió USD) és a nyolcadik helyen Csehország (2,28%, 456 millió USD). Kirgizisztánban hasonlóan alakultak a dobogós helyek 2019-ben: Kína (34%, 1,73 milliárd USD), Oroszország (28%, 1,4 milliárd USD), Kazahsztán (13%, 649 millió USD). Érdekes, hogy az USA áll a 7. helyen (1,41%, 70 millió USD). Kazahsztánban az oroszok futottak be 2019-ben az első helyre (36%, 14 milliárd USD), majd Kína (17,1%, 6,56 milliárd USD) és Korea (8,9%, 3,42 milliárd USD), majd Olaszország, Németország és az USA következik nagyjából 4% körüli részesedéssel és 1,5 milliárd USD körüli összeggel. Azerbajdzsán számára 2019-ben szintén Oroszország volt a legfőbb importpartner (16,7%, 2,28 milliárd USD). A második helyen Törökország (12%, 1,64 milliárd USD), a harmadikon Kína (10,4%, 1,43 milliárd USD), majd Svájc (8,84%, 1,2 milliárd USD), Németország (5,19%, 708 millió USD) és Ukrajna (3,42%, 467 millió USD) következik. Mindebből az látszik, hogy az említett országok elsősorban a térségben hagyományosan jelenlévő hatalmakkal (Oroszország, Kína, Törökország) állnak szoros kapcsolatban, amit néha kiegészít az afganisztáni szerepvállalás miatt régiós szinten aktív Egyesült Államok is. Emellett a térség két jelentős geopolitikai „grand project”, a kínai Övezet és út kezdeményezés, valamint az orosz ihletésű Eurázsiai Unió középpontjában is áll, ami tovább növeli az értékét. A 4–6. helyen gyakran nagyobb európai országok (Németország, Svájc, Ukrajna, Olaszország) állnak, illetve jelentősnek tűnik most már a közép- és kelet-európai országok jelenléte is (Ukrajna és Csehország). Látható tehát, hogy Magyarország politikai erőfeszítései ellenére is le van maradva ebben az egyre jelentősebb versenyben. (A részletes táblázatot lásd a függelékben.)

A térség felértékelődése világosan látszik abból is, hogy milyen szintű és kiterjedtségű az egyes országok diplomáciai képviselője.

3. táblázat.

Nagy- és középhatalmak diplomáciai jelenléte a vizsgált országokban
Megjegyzés: NK: nagykövetség; FK: főkonzulátus; DEL: EU képvisellete

	EU	USA	CN	RU	JP	KOR	DE	FR	UK	I
Azerbajdzsán	DEL	NK	NK	NK	NK	NK	NK	NK	NK	NK
Kazahsztán	DEL	NK, FK	NK, FK	NK, FK	NK	NK, FK	NK, FK	NK, FK	NK	NK
Kirgizisztán	DEL	NK	NK	NK	NK	NK	NK	NK	NK	
Üzbegisztán	DEL	NK	NK	NK	NK	NK	NK	NK	NK	NK

4. táblázat.

Magyarország és a közép-európai országok diplomáciai jelenléte a vizsgált országokban
Megjegyzés: NK: nagykövetség; FK: főkonzulátus

	HU	PL	CZ	SK	BG	RO	CRO	A	SRB
Azerbajdzsán	NK	NK	NK	NK	NK	NK	NK	NK	NK
Kazahsztán	NK, FK	NK, FK	NK	NK	NK	NK	NK	NK	NK
Kirgizisztán	NK								
Üzbegisztán	NK	NK	NK	NK	NK	NK			

Egyedül tehát Magyarország rendelkezik képviselettel az összes közép-ázsiai Török Tanács-tagállamban. Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Bulgária és Románia Biskek kivételével mindenhol tart fenn nagykövetséget. (A nagy- és középhatalmak közül Olaszország szintén nem működtet képviselést Biskekben.) Fontos megjegyezni, hogy Kazahsztánban (Almatiban) főkonzulátust csak Magyarország és Lengyelország tart fenn ebből a körből. Ez alapján elmondható, hogy Magyarország rendelkezik a leginkább kiterjedt és a célországokat teljes mértékben lefedő külképviseleti hálózattal.

KONKLÚZIÓ

Az elemzés tárgyát képező, Törökországon kívüli Türk Tanács-tagállamok (Azerbajdzsán, Kazahsztán, Kirgizisztán és Üzbegisztán) területük, elhelyezkedésük és természeti erőforrásaik miatt újra a nagyhatalmi érdeklődés fókuszába kerültek, ami látszik is az egyes országok importszerkezetén. Emellett a jelentős kínai és orosz geopolitikai projektek (Övezet és út kezdeményezés, illetve Eurázsiai Unió) is a térség további integrációját irányozzák elő. A nagyhatalmakon kívül a közepes méretű, jellemzően európai és posztszovjet országok igyekeznek gazdasági és politikai kapcsolataikat intenzíven bővíteni. Az adatok alapján egyértelmű, hogy Magyarország nem az egyetlen közép-európai ország, amely a kapcsolatok intenzifikálására törekszik, sőt, az exportadatok esetében elmondható, hogy a visegrádi országok hazánkat csaknem minden relációban megelőzik. A Türk Tanács országainak lehetőségeit tehát mindenki igyekszik kiaknázni. Magyarország annyiban tud kitűnni ebből a tömegből, hogy multivektorális külgazdasági politikája miatt nyitottabb az adott országokkal kapcsolatban, még az erőforrásban szerényebb Kirgizisztánban is ugyanúgy tart fenn képviselőket, mint a legnagyobb méretű Kazahsztánban, és megfigyelői státusszal rendelkezik a Türk Tanácsban. Mivel az említett országok nem pusztán világgazdasági integrációra, hanem a nemzetközi közösségen belüli imázsjavításra és kulturális legitimitációra is vágnak, Magyarország elkötelezettsége a türk kulturális és szakpolitikai projektek mellett fontos tényezője a külgazdasági kapcsolatok támogatásának.

Látható, hogy az adott országok erőforrásban gazdagok, dinamikus növekvő gazdaságokkal rendelkeznek, de súlyos strukturális problémákkal is küzdenek: földrajzi akadályokkal, a krónikus környezetpusztítás aggregát hatásával, a mezőgazdaság szuboptimális termelékenységével, az infrastruktúra hiányával. Azonban csaknem 70 milliós piacról van szó, ahol az oktatás színvonala és struktúrája megfelelő, ami jelentősen megkönnyíti a technológiai transzfert is. A magyar *know-how* éppen ezeken a területeken, a mezőgazdasági és infrastrukturális beruházásokban kaphat nagyobb szerepet a következő években. Mindez azt jelenti, hogy Magyarország számára továbbra is számos, eddig kiaknázatlan gazdasági lehetőséget rejtene a Türk Tanács közép-ázsiai és kaukázusi tagállamai. A térségben történő aktívabb gazdasági szerepvállalásunk nem csupán lehetőség, de egyfajta verseny általi kényszer is, hiszen szemmel látható, hogy közép-európai versenytársaink szintén fokozott intenzitással igyekeznek gazdasági és politikai kapcsolataikat magasabb szintre emelni.

FÜGGELÉK

A Türk Tanács Törökországon kívüli országainak importpartnerei

1. táblázat.

Magyarország és a KKE-országok helye **Üzbegisztán**
importpartnerei között (2018, ITC Trade Map)

	Partner	Import (ezer USD)
1	Kína	3 539 487,74
2	Oroszországi Föderáció	3 382 612,00
3	Koreai Köztársaság	1 936 176,83
4	Kazahsztán	1 537 807,28
5	Törökország	1 098 346,28
6	Németország	699 127,71
7	Japán	683 597,99
8	Lettország	382 475,97
9	Belarusz	373 451,32
10	Ukrajna	326 245,78
11	Egyesült Államok	314 019,97
12	Litvánia	276 546,22
13	Olaszország	267 443,74
14	India	252 025,94
15	Türkmenisztán	237 798,27
16	Svájc	145 337,24
17	Tádzsikisztán	144 348,91
18	Hollandia	133 320,20
19	Irán	133 069,61
20	Kirgizisztán	126 950,49
21	Lengyelország	120 885,78
22	Franciaország	110 452,26
23	Ausztria	100 154,35
24	Malajzia	67 648,48
25	Csehország	63 921,83
26	Pakisztán	63 645,49
27	Belgium	56 867,25
28	Egyesült Arab Emírségek	56 342,18
29	Spanyolország	51 961,68
30	Brazília	50 725,05
31	Grúzia	47 881,55
32	Magyarország	47 783,88
33	Egyesült Királyság	36 763,00

34	Szlovénia	34 562,27
35	Izrael	32 591,54
36	Finnország	29 777,82
37	Vietnám	25 787,33
38	Észtország	24 056,64
39	Írország	21 297,06
40	Románia	21 008,26
41	Hongkong	19 496,11
42	Bulgária	17 549,06
43	Svédország	16 674,20
44	Dánia	15 611,51
45	Thaiföld	15 569,18
46	Banglades	14 468,52
47	Argentína	14 147,39
48	Ecuador	13 440,54
49	Indonézia	10 769,27
50	Szlovákia	9 303,11

2. táblázat.

Magyarország és a KKE-országok helye **Kirgizisztán** importpartnerei között
(2018, ITC Trade Map)

	Partner	Import (ezer USD)
1	Kína	1 942 257,73
2	Oroszországi Föderáció	1 510 699,06
3	Kazahsztán	602 712,83
4	Törökország	290 232,16
5	Üzbegisztán	177 988,28
6	Egyesült Államok	128 799,48
7	Németország	74 596,95
8	Japán	48 249,77
9	Belarusz	47 190,32
10	Litvánia	35 967,16
11	India	31 447,61
12	Ukrajna	29 684,22
13	Koreai Köztársaság	27 741,06
14	Olaszország	25 968,72
15	Franciaország	25 655,44
16	Lengyelország	22 199,24

17	Svájc	14 741,88
18	Irán	13 711,99
19	Hollandia	13 093,86
20	Tádzsikisztán	12 834,43
21	Bulgária	11 650,72
22	Szlovénia	11 533,33
23	Egyesült Királyság	10 989,78
24	Belgium	10 724,87
25	Magyarország	10 107,96
26	Kanada	10 039,22
27	Spanyolország	8 040,72
28	Ausztria	7 621,71
29	Egyesült Arab Emírségek	7 542,47
30	Csehország	7 162,08
31	Lettország	7 113,96
32	Malajzia	6 911,59
33	Szerbia	6 508,41
34	Vietnám	6 228,88
35	Svédország	5 549,93
36	Brazília	5 197,48
37	Pakisztán	4 961,15
38	Mexikó	4 494,56
39	Grúzia	4 432,35
40	Románia	3 866,46
41	Egyiptom	3 865,16
42	Ecuador	3 756,22
43	Banglades	3 742,20
44	Finnország	3 552,68
45	Thaiföld	3 417,94
46	Indonézia	3 193,41
47	Dél-Afrika	2 935,15
48	Azerbajdzsán	2 761,66
49	Szlovákia	2 619,44
50	Görögország	2 462,05
51	Dánia	2 412,31
52	Írország	2 397,28

3. táblázat.
Magyarország és a KKE-országok helye **Kazahsztán** importpartnerei között
(2018, ITC Trade Map)

	Partner	Import (ezer USD)
1	Oroszországi Föderáció	13 237 470,87
2	Kína	5 384 193,56
3	Németország	1 639 991,96
4	Olaszország	1 485 538,91
5	Egyesült Államok	1 278 410,43
6	Üzbegisztán	1 155 325,55
7	Koreai Köztársaság	921 223,57
8	Franciaország	657 588,64
9	Törökország	655 291,59
10	Belarusz	607 328,58
11	Japán	502 048,56
12	Egyesült Királyság	459 076,40
13	Ukrajna	388 412,51
14	Tádzsikisztán	317 925,39
15	Hollandia	307 815,56
16	Vietnám	288 184,76
17	Lengyelország	283 521,88
18	Kirgizisztán	243 613,17
19	India	242 856,66
20	Csehország	211 869,78
21	Spanyolország	179 051,10
22	Svájc	177 501,68
23	Románia	177 408,89
24	Ausztria	172 188,10
25	Belgium	153 891,28
26	Finnország	146 326,87
27	Svédország	142 837,54
28	Malajzia	126 147,67
29	Indonézia	122 499,01
30	Írország	118 256,68
31	Magyarország	112 995,51
32	Kanada	108 837,58
33	Thaiföld	104 084,21
34	Brazília	102 083,06

35	Irán	89 668,45
36	Dánia	77 524,87
37	Mexikó	76 451,15
38	Egyesült Arab Emírségek	71 534,07
39	Egyiptom	67 350,87
40	Litvánia	66 403,42
41	Szlovénia	65 275,66
42	Izrael	63 216,09
43	Kenya	59 069,94
44	Szlovákia	53 361,49
45	Banglades	48 198,55
46	Azerbajdzsán	46 163,98
47	Norvégia	44 716,97
48	Szingapúr	39 796,52
49	Grúzia	33 022,26
50	Ecuador	30 559,12
51	Ausztrália	30 182,55
52	Bulgária	29 720,91

4. táblázat.

Magyarország és a KKE-országok helye Azerbajdzsán importpartnerei között (2018, ITC Trade Map)

	Partner	Import (ezer USD)
1	Oroszországi Föderáció	1 884 217,28
2	Törökország	1 576 852,54
3	Kína	1 196 673,46
4	Németország	658 613,59
5	Egyesült Államok	527 231,85
6	Svájc	507 810,12
7	Ukrajna	469 790,81
8	Irán	414 753,87
9	Japán	383 889,66
10	Olaszország	335 189,70
11	Egyesült Királyság	263 541,41
12	Koreai Köztársaság	226 639,52
13	Franciaország	183 243,22
14	Belarusz	180 762,46

15	Kazahsztán	174 068,39
16	Brazília	169 719,53
17	Dél-Afrikai Köztársaság	162 745,64
18	Kanada	162 409,12
19	Türkmenisztán	109 352,34
20	Csehország	107 174,42
21	Norvégia	104 683,07
22	Hollandia	103 812,25
23	India	102 939,36
24	Lengyelország	96 031,38
25	Grúzia	92 894,29
26	Spanyolország	82 960,57
27	Ausztria	66 827,91
28	Vietnám	66 578,26
29	Magyarország	65 942,55
30	Malajzia	58 590,79
31	Belgium	56 196,06
32	Indonézia	55 793,59
33	Románia	50 807,97
34	Sri Lanka	46 818,14
35	Új-Zéland	44 341,06
36	Thaiföld	42 130,70
37	Bermuda	38 589,71
38	Üzbegisztán	34 597,28
39	Egyesült Arab Emírségek	32 286,85
40	Ecuador	31 546,19
41	Szlovákia	30 120,11
42	Svédország	30 068,54
43	Finnország	29 331,90
44	Bulgária	26 408,98
45	Mexikó	26 056,92
46	Dánia	25 239,08
47	Szingapúr	24 309,56
48	Argentína	23 932,29
49	Izrael	23 905,33
50	Litvánia	20 106,06